

L' ENIGMA DEL TER

Itinerari vora riu

Nom Explorador:

El Museu Industrial del Ter estudia i dona a conèixer el procés d'industrialització de les ribes del Ter i la biodiversitat dels rius. Si visiteu el museu, podreu conèixer com era una antiga fàbrica tèxtil a la vora del Ter i com era i com vivia la gent que hi treballava. També podreu aprendre moltes coses de la vida aquàtica. El Museu del Ter acull el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis, que vetlla per la conservació dels rius. Fa servir sobretot les plantes i els animals que hi viuen com a indicadors de qualitat de l'aigua.

**MUSEU
INDUSTRIAL
DEL TER**

MUSEU DE LA CIÈNCIA
I DE LA TÈCNICA DE CATALUNYA

Centre d'Estudis
dels Rius Mediterranis

www.mitmanlleu.org

Reservats tots els drets. Es prohibeix la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright.

© 2010 Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis - Museu Industrial del Ter

© del text: els autors

Idea original, coordinació, continguts i textos:

Èlia Bretxa, Laia Jiménez, Núria Sellarès i Marc Ordeix
(Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis - Museu Industrial del Ter)

Il·lustracions del còmic:

Arnau Solà

Imatges i il·lustracions:

**Toni Llobet, Martí Rodríguez, Lluís Grané, Laia Jiménez,
Núria Sellarès, Èlia Bretxa i Marc Ordeix**

Revisió tècnica:

Puiggraciós Villaronga

(Servei d'Educació Ambiental, Departament de Medi Ambient i Habitatge)

Agraïments:

Romero Roig i Francesc Llach

(Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis - Museu Industrial del Ter)

Disseny i maquetació:

Arnau Solà

Assessorament lingüística:

Assumpta Grabolosa

(Oficina del Consorci per a la Normalització Lingüística a Manlleu)

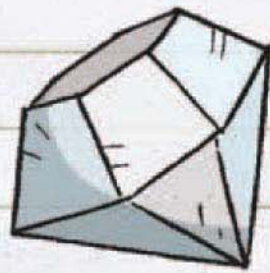
Basat en l'itinerari "El Joc de l'Embarcador" produït pel
Museu Industrial del Ter i el Grup de Defensa del Ter l'any 2005

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Medi Ambient
i Habitatge**

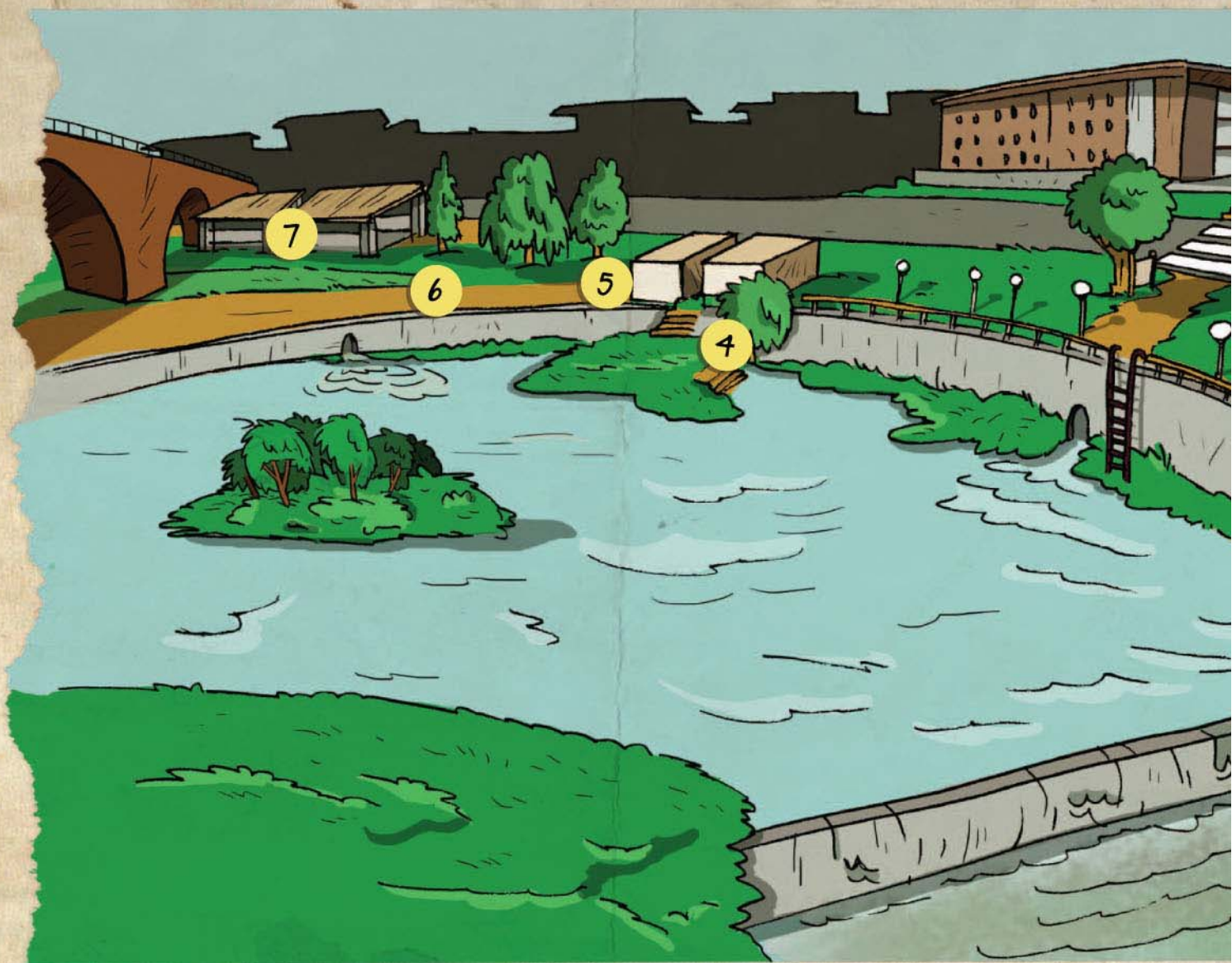
L' ENIGMA DEL TER

Itinerari vora riu

L'ENIGMA del TER

Voleu ajudar en Toni, la Clàudia, la Rocio, en Miquel i en Rashid a resoldre l'enigma del Ter?
Només cal que us llegiu aquestes instruccions:

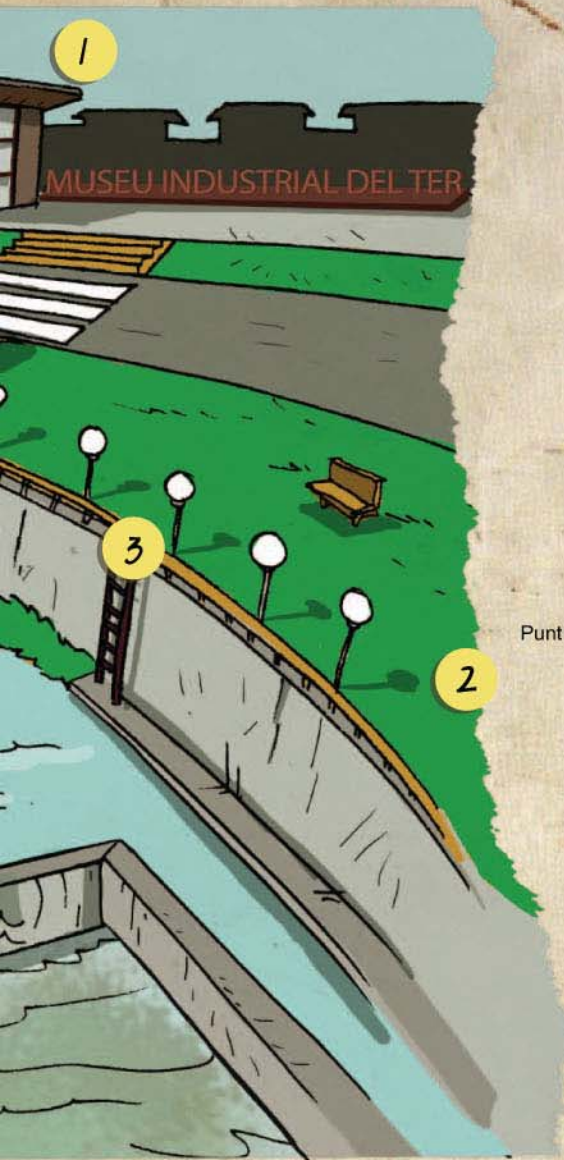
- 1- Seguiu el recorregut proposat al mapa que surt en aquesta publicació.
- 2- Cada punt del mapa es correspon amb una pàgina del còmic.
- 3- Intenteu resoldre l'enigma que us planteja el còmic a cada punt i anoteu la solució a la graella del costat del mapa.
- 4- Quan tingueu tota la graella plena, podreu desxifrar el lloc on hi ha amagat el tresor, ja el podreu anar a buscar!

SOLUTIONS:

Si heu llegit el còmic L'enigma del Ter, haureu resolt 6 enigmes al llarg del recorregut. Cal que ompli les solucions a la graella que teniu a continuació. Quan acabeu el recorregut sabreu on hi ha el tresor amagat i el podreu anar a buscar.

Per descobrir on és el tresor, ompli aquesta graella:

Lloc on trobareu el tresor:

[illegible]

- Punt 1: No cal resoldre cap enigma en aquest punt.

Ja heu resolt l'enigma! Ara ja sabeu on hi ha el tresor de la Quimeta!
Torneu al museu i busqueu-lo!

Però per obrir la capsa del tresor cal que desxifreu un codi secret...

- Quantes vocals hi ha a la resposta de l'enigma? _____
- Quantes vegades hi surt la lletra "i"? _____
- A quina posició apareix la lletra "b"? _____

Codi secret: — — —

També podeu entrar aquest codi a la pàgina web
<http://www.mitmanlleu.org/coneixelriu/lenigmadelter.html>

1 SABIES QUE...

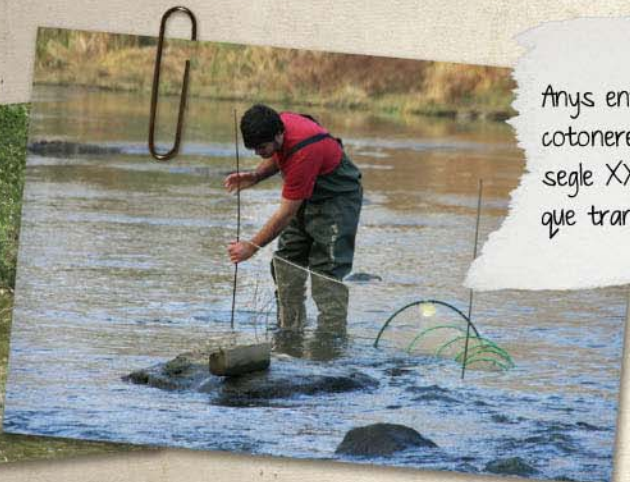
Imatge de la fàbrica de Can Sanglas.
Dècada dels seixanta del segle XX.
Procedència Salvador Martí

Imatge de la fàbrica de Can Sanglas, any 1911.
Font: Arxiu Xevi Gaja

Imatge de la fàbrica de Can Sanglas. Dècada dels noranta del segle XX.
Procedència Fons Museu Industrial del Ter

Anys enrere aquí hi havia una de les primeres fàbriques cotoneres del Ter, es deia Can Sanglas. A principis del segle XX havia arribat a tenir més de 100 treballadors, que transformaven bales de cotó en fil.

Si visiteu el Museu Industrial del Ter, podreu conèixer com era una antiga fàbrica tèxtil a la vora del Ter i, podreu veure com era i què feia i com vivia la gent que hi treballava. També hi podreu aprendre moltes coses de la vida aquàtica: plantes, invertebrats, peixos, ocells, etc.

Ara, el Museu estudia i dona a conèixer tant el procés d'industrialització de la vora del Ter com la biodiversitat dels rius.

El Museu Industrial del Ter acull el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis, que vetlla per la conservació dels rius. Fa servir sobretot les plantes i els animals que hi viuen com a indicadors de qualitat de l'aigua.

Per qui trobi aquesta carta...

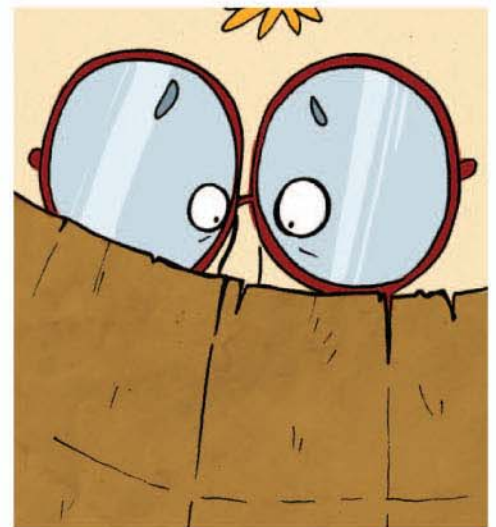
10 de febrer de 1909

Hola, em dic Quimeta, sóc la filla de l'Arcadi, el turbinari, i la Maria de la continuua. Quan vaig fer 10 anys vaig començar a treballar aquí a "Can Sanglas". Ara ja estic a punt de fer-ne 12! A mi no m'agrada gaire venir a treballar a la fàbrica i per això sempre busco coses divertides per jugar i les guardo en una capsa. Ara ja gairebé la tinc plena!

Un dia, l'amo em va veure i es va enfadar molt, tant, que me la va prendre. Al cap de mig any me la va tornar i jo vaig buscar un amagatall secret perquè i no me la tornés a agafar.

Escriu aquesta carta perquè si d'aquí a molts anys algú la troba, pugui descobrir on amago el meu tresor. Per trobar-lo, cal que resolui els enigmes que he amagat a la vora del Ter. Us he preparat un mapa per ajudar-vos.

Quimeta

2 SABIES QUE...

A l'Alt Ter hi ha una resclosa cada 780 metres? Les rescloses són unes parets de formigó (antigament eren de fusta) construïdes al mig del riu, que desvien l'aigua cap a un canal. Aquesta aigua s'aprofita per regar, per fer funcionar les màquines, per produir energia elèctrica, etc.

Bagra

Quin problema suposen les rescloses?

- Les rescloses fan que passi menys aigua pel riu i també que aigua avall falti sorra i pedres, imprescindibles com a refugi dels peixos i molts altres animals.
- Les rescloses són un obstacle que impedeix que els peixos puguin nedar aigua amunt i de vegades tampoc permeten que puguin baixar lliurement.

Tot plegat pot dificultar la vida i la reproducció dels peixos. Alguns rius tenen sistemes per fer més fàcil el pas dels peixos.

Barb de muntanya

Els rius del nostre país tenen rescloses, preses, canals, i altres construccions que alteren el seu estat natural i en perjudiquen la qualitat. A més a més, l'escalfament del planeta, que afecta les pluges, fa que la qualitat encara es vegi més perjudicada.

Entreu a www.mitmanlleu.org/coneixeri si voleu aprendre més coses sobre els peixos i sistemes per poder saltar les rescloses

Anguila

3 SABIES QUE...

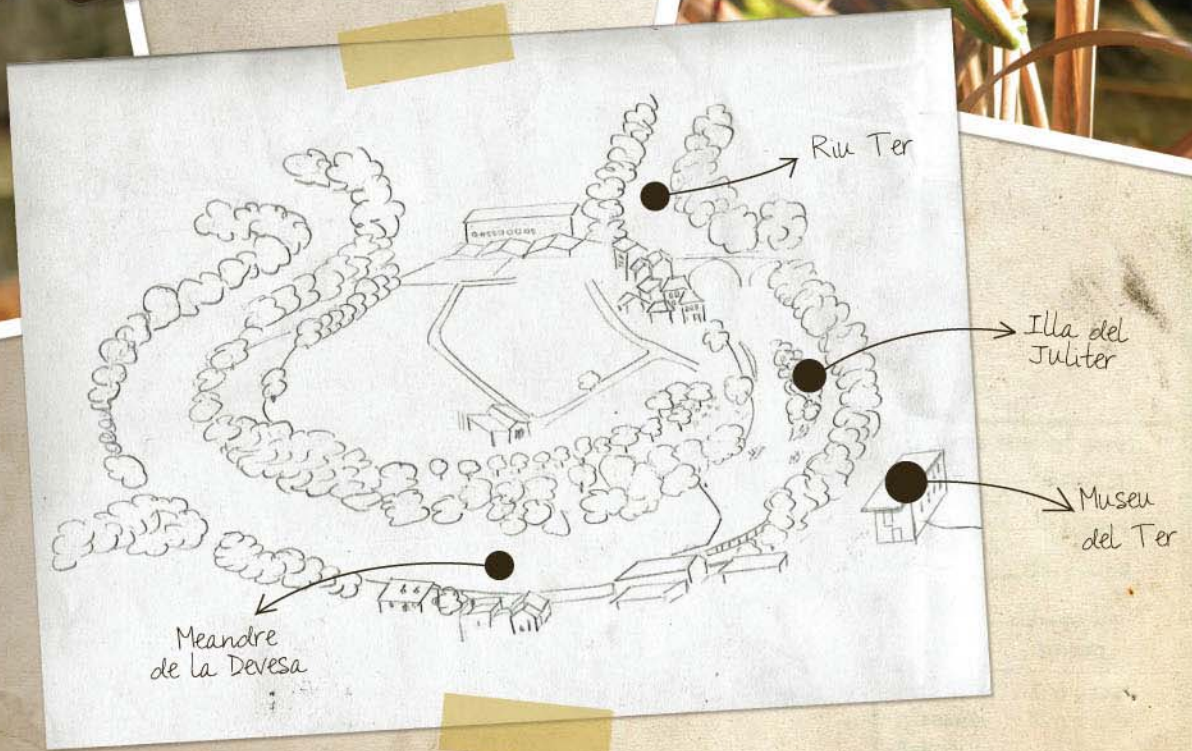

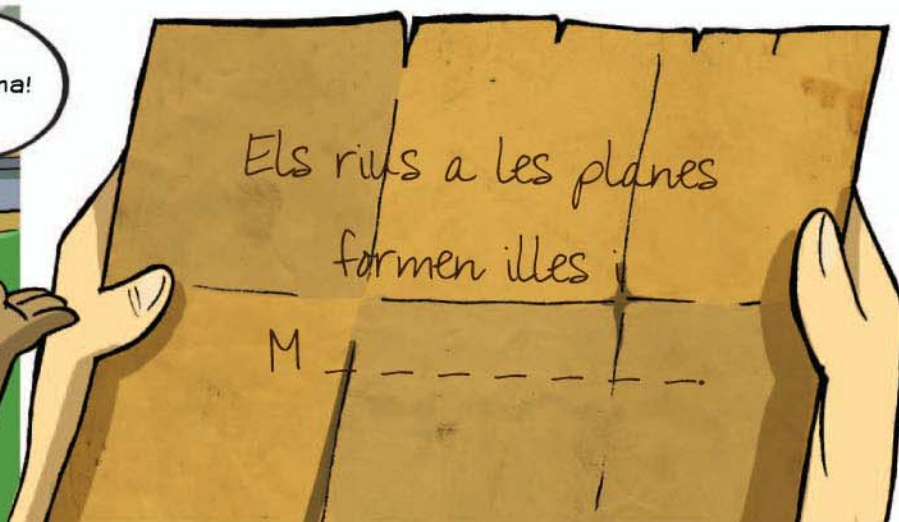
La biodiversitat és el nombre d'espècies diferents presents en una àrea concreta. Indica la qualitat del medi natural: com més espècies hi ha, millor.

Els meandres i les illes dels rius afavoreixen la biodiversitat. La lentitud amb què el riu Ter travessa la plana de Vic afavoreix la creació de meandres i illes, espais molt valuosos perquè, com que són poc accessibles, mantenen un bon estat de conservació i serveixen de refugi per a molta fauna i flora. Els ocells, per exemple, hi paren per reposar i alguns fins i tot per criar.

El nostre clima, mediterrani, té estius força calorosos i eixuts i hiverns moderadament freds i una mica plujosos.

És difícil identificar canvis en els rius relacionables amb el canvi climàtic, però estudis recents indiquen que estan augmentant les situacions de cabals baixos als rius i la freqüència de sequeres i també cops de riu, que, a la llarga, poden afectar negativament les espècies d'aquest ecosistema.

4 SABIES QUE...

Antigament, la gent anava molt sovint a la vora del riu a pescar, a berenar i a nedar. Frases fetes com "a prop del riu, no hi facis el niu" n'avisaven dels riscos. Durant l'aiguat del 1940 el Ter va arribar fins a la plaça Major, a la porta de l'Ajuntament actual. A Manlleu, com a d'altres pobles riberencs, hi ha una llegenda que diu...

A l'altra banda del riu, a la Devesa, hi vivia un serpent molt gros, esgarrafós de veure...* Si vols veure el serpent, cada 15 d'agost surt del meandre de la Devesa! Tranquil, ara només es tracta d'una bèstia de roba, acompanyada de música i pirotècnia!

* Llegenda:

A la Devesa de Manlleu vivia un serpent que duia un gran diamant enmig d'una cabellera molt espessa. Sempre que anava a beure al riu, se'l treia perquè no li caigués a l'aigua. Un bon dia, un vailet atrevit li va prendre el diamant i va fugir corrent. Perseguit de prop pel serpent, que se'n va adonar de seguida, i empal·lidit per la por, va entrar a refugiar-se a dins d'una casa de la vila. El noi va amagar el diamant a sota d'un morter girat a l'inrevés i es va escapar per la finestra. El serpent va colpejar la porta fins que la va poder obrir. Com que sabia que la joia era amagada al morter, li va donar voltes i voltes. De tant que el va arribar a estrènyer, al final el serpent va rebentar i va morir!

Abans la gent anava sovint al riu a banyar-se, a berenar, a pescar i a passar-hi el diumenge. Ara, tu hi vas o hi aniries? Per què?

5 SABIES QUE...

Les vores de riu tenen la seva pròpia vegetació: s'anomena vegetació de ribera. Forma una sanefa característica que va resseguint el curs del riu. Aquí hi creixen sobretot verns, salzes, canyís i joncs, que necessiten tenir habitualment les arrels xopes o humides.

Els boscos de ribera tenen una gran diversitat de flora i fauna. També fixen les vores dels rius i eviten esclavissades. També suavitzen l'efecte de les riades i fan de filtre de contaminants de l'aigua, absorbint-los.

Boga

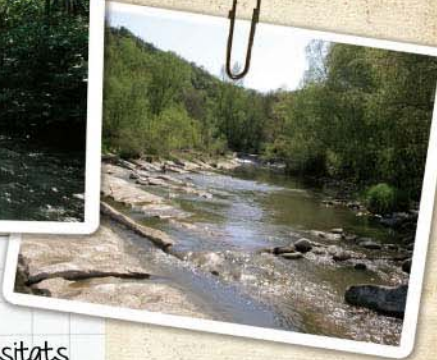
Fulla de salze

Fulla de vern

Els terrenys propers al riu són molt fèrtils. Tradicionalment, s'ha substituït la vegetació de ribera pròpia d'aquests espais per pollancre, carolines o plàtans, per extreure'n fusta, o camps de conreu i horts.

El paisatge actual depèn dels factors naturals -aiguats, sequeres- i de l'activitat humana -agrària, industrial, urbanística-.

Estudis recents semblen indicar que a causa del canvi climàtic estan augmentant les espècies d'arbres que tenen menys necessitats d'aigua, com la robínia i la budleia, espècies exòtiques més adaptades a les situacions extremes -períodes més llargs de sequera i cops de riu més freqüents- que substitueixen les espècies autòctones.

6 SABIES QUE...

Els rius acullen moltes espècies d'ocells: unes hi van a menjar, altres hi nien o hi reposen i moltes ressegueixen el curs del riu com a ruta migratòria entre els continents europeu i africà.

En aquest indret del Ter s'hi poden observar molts ocells, sobretot a les illes de riu, perquè s'hi troben més segurs, les guilles i altres depredadors, i també els humans, ho tenen difícil per arribar-hi.

L'escalfament progressiu del planeta dels últims decennis també pot afectar els ocells de riu. Els científics ja detecten canvis nupcials i activitat reproductiva amb una o dues setmanes d'avançament i migracions amb avançaments i retards. Això pot comportar, per exemple, dificultats per trobar l'aliment, tant si és d'origen vegetal (fruits i llavors) com animal (insectes, etc.).

A l'hivern, els arbres sense fulles ens deixen veure millor els ocells, que, a més, són més abundants i, en general, de mida més grossa que els que hi sol haver quan fa més bon temps. A la primavera i a l'estiu, en canvi, no se'n veuen tants, però se'n senten cantar molts perquè les fulles els protegeixen. Llavors, si no som experts en cants, identificar-los és una mica més complicat.

A l'estiu s'hi pot veure:

Oreneta vulgar
Hirundo rustica

Martinet de nit
Nycticorax nycticorax

A l'hivern s'hi pot veure:

Bernat pescaire
Ardea cinerea

Corb marí gros
Phalacrocorax carbo

Durant tot l'any s'hi pot veure:

Blauet
Alcedo atthis

Polla d'aigua
Gallinula chloropus

Ànec collverd
Anas platyrhynchos

Per conèixer més bé els ocells i alguns dels seus cants, et pots mirar l'enllaç següent:

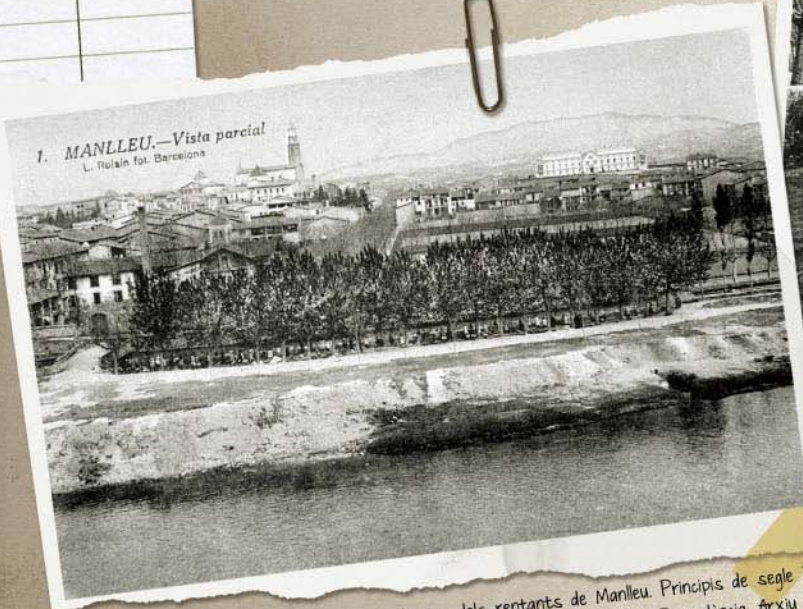
<http://www.mitmanlleu.org/coneixelriu/>

7 SABIES QUE...

Al llarg de la història, l'aigua del Canal Industrial de Manlleu ha tingut diferents usos: fer funcionar molins i fàbriques, regar els horts i rentar la roba, "fer safareig"... Els rentants "de baix", construïts l'any 1860, van suposar una millora en la vida de les manlleuenques, que d'aquesta manera no havien d'anar a fer bugada de genolls al riu. Les dones, i no pas els homes, s'hi trobaven cada diumenge i aprofitaven, també, per explicar-se anècdotes, històries i xafarderies. D'aquí ve l'expressió "fer safareig".

Imatge dels rentants de Manlleu. Principis de segle XX.
Autor: L.Roisin. Procedència: Arxiu Valls

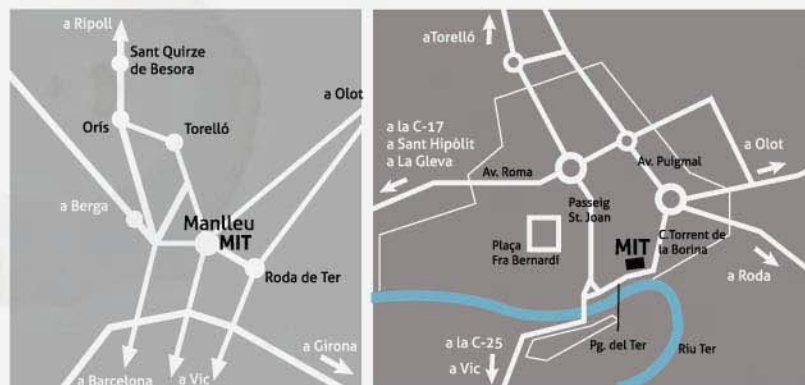
Imatge dels rentants de Manlleu. Principis de segle XX. Autor: L.Roisin.
Procedència: Arxiu Valls

Avui dia, obrir l'aixeta de casa i que en surti aigua potable, neta, és molt pràctic i fàcil, som uns privilegiats! Abans, l'aigua corrent no arribava fins a les cases i la gent havia d'anar a buscar-la a les fonts o als rius! De totes maneres, recordeu que una quarta part dels humans encara no té accés a l'aigua potable...

Com arribar-hi:

Continguts i producció:

MUSEU INDUSTRIAL DEL TER
MUSEU DE LA CIÈNCIA I DE LA TÈCNICA DE CATALUNYA
Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis

www.mitmanlleu.org

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Medi Ambient i Habitatge

